

muziek

werkboek

2F

sterk
Nederlands

Inhoudsopgave

	Inleiding	2
Les 1	Introductie	(niet in demo-versie)
Les 2	Leer je beter met muziek?	4
Les 3	Woordenschat	12
Les 4	Lezen over het leven van Mozart	(niet in demo-versie)
Les 5	Fictie	(niet in demo-versie)
Les 6	Tekstsoort verhaal en woordenschat	(niet in demo-versie)
Les 7	Je eigen lied componeren	20
Les 8	Je lied schrijven	(niet in demo-versie)
Les 9	Informatie in teksten vergelijken	(niet in demo-versie)
Les 10	Afsluiting	25

Inleiding

Dit thema gaat over Muziek. Overal om je heen hoor je muziek. Het speelt in het dagelijks leven een belangrijke rol. Het varieert van eenvoudige melodietjes tot ingewikkelde symfonieën. En daarbinnen zijn er ook weer heel veel verschillende stijlen aan te geven. Muziek heeft ook te maken met gevoelens. Het kan je blij maken, maar ook heel verdrietig. Je kunt er ontspannen van worden zodat je lekker in slaap valt, maar het kan ook energie geven en bijvoorbeeld helpen bij het hardlopen. Kortom, er valt veel te vertellen en te ontdekken over dit onderwerp.

In dit thema draait het dus om Muziek. Jullie leren meer over een aantal muziekstijlen. Zo luisteren jullie naar een podcast over protestliederen en lezen jullie een tekst over het leven en de muziek van Mozart. Ook vergelijken jullie teksten over rapmuziek en lezen jullie stukjes uit boeken over muziek. Je leert ook welke effecten luisteren naar muziek heeft op je lichaam en vooral op je brein. Daarnaast oefenen jullie met woorden die in de begripndleesteksten aan de orde komen. In de schrijflessen leren jullie meer over de bouwstenen van een lied, zoals de beat, de bas, de melodie en de bridge en jullie gaan zelf ook een lied schrijven. En in de laatste les van dit thema vullen jullie een enquête in over je eigen muziekvoorkeuren en spelen jullie Bingo.

Fictielezen

Jullie lezen bij dit thema ook een fictieboek. Bij het onderwerp zijn verschillende fictieboeken te vinden die er inhoudelijk goed bij passen. We noemen er hier vier:

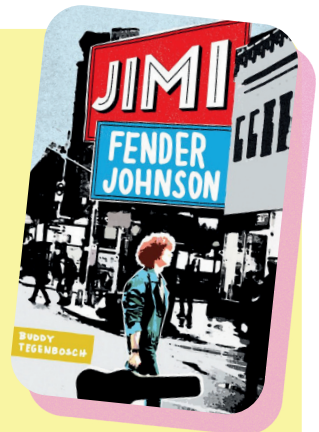
Jimi Fender Johnson - Buddy Tegenbosch

Het boek gaat over Jimi die leeft voor muziek. Na een repetitie met zijn band heeft hij een mysterieuze ontmoeting met een vrouw die hem waarschuwt: als hij de trap op gaat, reist hij terug naar het verleden. Om terug te keren naar het heden zal hij een persoonlijke en intense opdracht moeten vervullen.

Jimi besluit de sprong te wagen en belandt in het New York van 10 september 2001. Met behulp van muzikale aanwijzingen en een onverwachte bondgenoot in de vorm van de kleurrijke Mateo ontdekt Jimi wat hem te doen staat.

Zijn opdracht brengt hem naar de bovenste verdieping van het WTC, op de ochtend van 9/11. Lukt het hem zijn taak te volbrengen? En verlaat hij de wolkenkrabber op tijd?

Jimi Fender Johnson is een spannend en muzikaal verhaal over ontdekken wie je bent en waar je vandaan komt.

Als ik blijf - Gale Forman

Het boek Als ik blijf van Gayle Forman gaat over Mia. Het leven van de 17-jarige Mia draait om muziek: ze wil graag naar het conservatorium en haar vriend Adam speelt in een populaire rockband. De toekomst ziet er rooskleurig uit. Maar wanneer Mia met haar ouders en broertje een dagje uitgaat, gebeurt er iets waardoor haar leven in één klap verandert. Opeens zijn al haar keuzes verdwenen, behalve één. De enige die nog telt.

Het boek gaat over Mia's heftige emoties en gaat erover hoe de kracht van liefde en muziek iemand kan helpen in moeilijke tijden. Het is een verhaal over het vinden van hoop en kracht in de donkerste momenten.

De tweede stem - Elin Meijnen

De tweede stem van Elin Meijnen gaat over de onzekere Mette, die haar draai probeert te vinden op een nieuwe middelbare school. Als ze besluit zich aan te sluiten bij een musicalgroepje gaat het steeds beter. Iedereen is gek op haar zang (ze krijgt zelfs de hoofdrol!) en ze mag de regisseur helpen met het begeleiden van jongere toneelspelers. Maar dan komt er ineens een nieuwe zangdocent, eentje die Mette nog kent van haar vorige school en die ze hoopte nooit meer tegen te komen. De zangdocent is zelfs een van de redenen geweest dat Mette besloot van school te wisselen. Wat is er gebeurd? En kan Mette het verleden achter zich laten?

Darkhearts - James L. Sutton

Van de schrijver James L. Sutton is het boek Darkhearts. Het boek gaat over David en Chance. Toen David uit de mede door hem opgerichte band Darkhearts stapte, had hij niet gedacht dat die zo succesvol zou worden. Nu zit hij al twee jaar gewoon op de middelbare school, terwijl Chance en Eli zonder hem de wereld over toeren.

Als Eli plotseling overlijdt, komt David weer in contact met Chance. En hoewel hij nog steeds alles is waar David zich altijd aan heeft gestoord – aandachtziek en arrogant – bloeit er ook iets nieuws op tussen de twee. Iets wat Chance liever uit de media houdt, maar wat voor David een ultieme kans kan zijn om te krijgen waar hij twee jaar lang naar gesmacht heeft. Hij zal moeten kiezen wat meer voor hem betekent: roem of Chance.

Doelen

- ▶ Je weet dat muziek maken/beluisteren positieve effecten heeft op het brein en lichaam.
- ▶ Je weet dat er geen eenduidige conclusies zijn over het effect van luisteren naar muziek op leerprestaties. Je kunt ook uitleggen waarom dat zo is.
- ▶ Je weet dat muziek iets heel persoonlijks is.

Begintaak

Maak een lijst van vijf liedjes die je zouden helpen om je te concentreren tijdens het studeren.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Welke overeenkomsten zie je tussen de liedjes?

Opdracht 1 Voor het lezen

De titel van de tekst is *Muziek is goed voor ons brein. Dus boeken open, koptelefoon op, lekker muziekje aan en blokken maar?* Bespreek met elkaar de volgende vragen en schrijf jullie antwoorden in een paar steekwoorden op:

1. Bespeel jij een muziekinstrument? Zo ja, welk?

2. Leer jij met muziek aan? En met of zonder koptelefoon of oortjes?

3. Denk je dat je beter kunt leren als je naar muziek luistert?

4. Waarom staat er een vraagteken in de titel, denk je?

5. In de vorige les heb je geluisterd naar een podcast over protestliederen. Wat werd daarin verteld over het effect van zingen op je lichaam?

Opdracht 2 Tekst actief lezen

Lees de tekst actief met je groepje. Je gaat daarna de informatie uit de tekst verwerken in twee schema's. Die schema's helpen je om de tekst goed te begrijpen en om de informatie te onthouden.

Muziek is goed voor ons brein. Dus boeken open, koptelefoon op, muziekje aan en blokken maar?

Muziek raakt je: het doet je verwonderen, verbazen, emotioneren, herinneren, het verbindt je met anderen. Muziek grijpt in op de diepste structuren in het brein. We leren het zelfs eerder dan taal. De laatste jaren worden er veel neurowetenschappelijke ontdekkingen gedaan over de gunstige effecten van muziek. Of het nu Bach of Beyoncé is, muziek maakt ons gezonder, aardiger en stabiel. Maar helpen die fijne deuntjes ook bij het studeren of leiden ze alleen maar af?

Erik Scherder is hoogleraar neuropsychologie aan de VU en hoogleraar bewegingswetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij weet veel van de effecten van muziek op ons brein. “Neem dat Amerikaanse onderzoek bij kinderen die muziekles krijgen en die van hun 6de tot 9de werden gevolgd. Deze kinderen blijken over de hele linie beter te presteren. Hun hersenbalk, de verbinding tussen hun beide hersenhelften, is bij hen dikker geworden door het musiceren. Linker- en rechterhelft werken dus beter samen, wat hun brein flexibeler maakt. En nog meer goed nieuws: je hoeft er niet eens goed voor te zijn in muziek – als je maar muziek speelt, dat is al voldoende. Onvoorstelbaar toch, dat het muziekonderwijs is wegbezuinigd in Nederland? Muziek is zó goed voor je algehele ontwikkeling. We leren het eerder dan taal: al in de buik van onze moeder veranderen onze ademhaling en hartslag zodra we daarbuiten muziek of gezang horen.” Uit lichamelijk onderzoek is gebleken dat muziek onze hartslag verlaagt, de bloeddruk laat dalen, de spieren ontspant, pijn kan verlichten, de productie van stresshormonen afremt, ons makkelijker in slaap kan doen vallen, en dat zelfs het immuunsysteem er beter door kan gaan functioneren. Wie veel naar muziek

luistert, loopt dus minder kans ziek te worden. Doet Bach hetzelfde met ons als Beyoncé? Zijn er soorten muziek die meer effect hebben dan andere? “Niet echt”, zegt Scherder. “Maar wel is van één muziekgenre bekend dat het schadelijk kan zijn: heavy metal. Onderzoek heeft aangetoond dat de meerderheid van de luisteraars er stress en hoge bloeddruk van krijgt. Al zijn er natuurlijk veel melodieën die grote groepen mensen aanspreken, muziek is vooral iets heel persoonlijks”, benadrukt hij.

Duits componist Johann Sebastian Bach
Afbeelding: Door John Huxley -
Eigen werk, CC BY-SA 4.0

Effect van muziek op leren

Tijdens het studeren dragen veel leerlingen koptelefoons of hebben ze oortjes in, waaruit soms hoorbaar de muziek schalt. Werkt dat nou, leren terwijl je tegelijkertijd luistert naar muziek? Onthoud je de stof beter, of leidt die muziek juist af? Veel ouders denken het antwoord wel te weten: uit met die muziek. Door het luisteren naar aanstekelijke hits kun je niet goed leren. Psychologen zijn echter wat minder eenduidig in hun oordeel. De resultaten die uit studies rollen verschillen nogal en zijn af en toe ronduit tegenstrijdig. Soms lijkt muziek de cognitieve prestaties ten goede te komen, de andere keer presteren proefpersonen duidelijk slechter. Een derde keer heeft muziek geen enkel effect. Er is geen one size fits all, is de laatste jaren de consensus in de wetenschap. Muziek is subjectief. Op de vraag of je beter studeert met een deuntje op de achtergrond, bestaat daarom geen kant-en-klaar antwoord. Het ligt aan de wisselwerking tussen de muzieksoort, studietaak en persoonlijkheid. Die conclusie zie je tegenwoordig steeds vaker, volgens klinisch neuropsycholoog Artur Jaschke. Hij onderzoekt aan het Universitair Medisch Centrum Groningen en de Vrije Universiteit in Amsterdam het effect van muziek in verschillende situaties. Waar je ook onderzoek doet naar muziek – in het onderwijs of bij ouderen met Alzheimer – je vindt zelden een eenduidig effect, merkt hij. “Dat ligt deels aan het feit dat muziek subjectief is. Wat jij leuk vindt, vind ik misschien niet leuk.” Muziek op zichzelf is al heel complex; het heeft ritme, melodie, timbre, hoogtes. Wat daar nog bij komt, is dat mensen herinneringen en emoties verbinden aan een nummer. Daardoor legt het geluid van een bepaald nummer in het brein bij de één een heel andere weg af dan bij de ander. Hoe valt het eigenlijk te verklaren dat muziek luisteren zo’n effect kan hebben op onze cognitieve vaardigheden? Een theorie die veel aandacht heeft gekregen van wetenschappers is de zogenaamde mood arousal theory. Deze gaat ervan uit dat als je luistert naar muziek van je eigen voorkeur, je gemoedstoestand beter wordt. Je wordt blijer, opgewekter. Dat prettige gevoel helpt om goed te presteren op cognitieve taken die erna komen. In deze theorie gaat muziek luisteren dus vooraf aan werken. “Muziek wakkert de productie van dopamine aan als je een leuk nummer hoort; dat voelt fijn en je wordt er blij van. Het idee is dat je door je goede bui makkelijker doorzet”, legt Artur Jaschke uit. Maar hoelang houdt zo’n blij gevoel aan nadat je een liedje hoorde? Als je eerst luistert en daarna gaat studeren, duurt de stimulatie op het brein dan lang genoeg om te kunnen studeren? Of ben je een kwartiertje heel blij, maar verdwijnt het effect net zo snel weer? Timing is dus belangrijk, maar niemand weet precies wanneer en hoelang je naar muziek moet luisteren om optimaal van dat geluksgevoel te profiteren.

Aandacht en afleiding

De Amerikaanse psycholoog Randi Martin stelde in 1988 een theorie voor die verklaart hoe je van muziek juist slechter gaat presteren. Deze theorie draait om de verwerking van betekenis. Hoorbare prikkels, zoals muziek of bellende collega’s, zouden je prestaties belemmeren als je een taak doet waarbij het draait om de betekenis van woorden, zoals een tekst begrijpend lezen of rijtjes woorden stampen. Zoiets vraagt je volle aandacht, wil je het goed doen. Luisteren naar muziek met veel variatie vraagt echter ook aandacht en leidt zo af van je werk.

Je brein moet als het ware kiezen tussen aandacht voor de taak of voor de muziek. Deze theorie sluit aan bij **de bevindingen** van Annette de Groot, hoogleraar
80 experimentele taalpsychologie aan de Universiteit van Amsterdam. Zij liet studenten rijtjes woorden stampen in het Nederlands en in een zelfverzonnen taal. Daarbij luisterden de deelnemers ofwel naar popmuziek in een bekende taal (Nederlands of Engels), ofwel naar vergelijkbare popmuziek in een vreemde taal (Grieks) of ze luisterden niet naar muziek. Direct na het experiment presteerden de
85 studenten die hadden geleerd met voor hen verstaanbare zang slechter dan de andere studenten. Toch was dit effect na een week alweer verdwenen. De onderzoekers **concludeerden** dat betekenisvolle achtergrondgeluiden (zoals muziek in je moedertaal) afleiden van een taak waarbij taal een rol speelt, zoals teksten lezen of woordjes leren. Maar de oordopjes hoeven van hen niet direct uit:
90 omdat het bij studeren gaat om opslag in het langetermijngeheugen, heeft muziek (met zang in een bekende taal) uiteindelijk toch geen negatief effect. Maar ook hier zullen persoonlijkheid en persoonlijke voorkeuren een rol spelen, vermoedt Jaschke. “Zelf merk ik dat als ik in het Engels iets lees, ik niet naar een Engelstalig nummer kan luisteren. Staat André Hazes op de achtergrond aan, dan vind ik het
95 geen probleem. Voor iemand anders boeit het niet als liedteksten dezelfde taal hebben als wat je leest. En dan zijn er ook mensen die gewoon van stilte houden.” Wat ook nog kan uitmaken, is of je muziek luistert met of zonder oortjes of koptelefoon. Scholieren hebben meestal oortjes in of een koptelefoon op, wat de achtergrondmuziek heel dichtbij brengt. **Passief** luisteren kan je dan wel
100 vergeten. Jaschke denkt dat het toch kan helpen bij het studeren. “Je creëert een coconnetje waarmee je de omgeving uitschakelt. Tenminste, zolang je luistert naar bijvoorbeeld *minimal music* die met een paar akkoorden rustig doorkabbelt.” De muziek is dan afleiding voor een rumoerige omgeving, maar niet van het werk. Daardoor kan je je goed focussen. “Het is echter niet gezegd dat het voor iedereen
105 zo werkt.”

Misvatting

Wat we in ieder geval moeten vergeten is dat klassieke muziek het beste is om je te concentreren. Dat idee komt voort uit onderzoek van de Amerikaanse psycholoog Frances Rauscher uit de vroege jaren negentig. Zij vond dat
110 deelnemers beter scoorden op taken die ruimtelijk begrip testen (zoals in gedachten 3D-figuren kantelen) nadat ze een sonate van Mozart luisterden, in vergelijking met mensen die geen muziek hoorden. Volgens Rauscher zou dit ‘Mozart-effect’ tot stand komen doordat de muziek gebieden in het brein activeert die we normaal gesproken gebruiken voor het oplossen van ruimtelijke opgaven.
115 De sonate zou daarom de prestaties op deze taak boosten. Vervolgonderzoek heeft deze bevinding nooit kunnen repliceren. Dat klassieke muziek superieur is, is echt een misvatting, zegt ook Jaschke. “Bij muziek die iemand zelf mooi vindt, zien we altijd meer effectiviteit en meer stimulatie in het brein, of het nou gaat om Hazes, Mahler of 2Pac. Als jij een hekel
120 hebt aan Mozart, moet je daar zeker niet naar luisteren.” Je kunt dus het beste zelf uitzoeken of muziek opzetten werkt, en met welk soort en welk volume het leren makkelijker gaat. Merk je dat je favoriete nummers – hoe blij je daar ook van wordt – afleiden van het leren? Zet die muziek dan gewoon uit.

Naar: nemokennislink.nl, psychologiemagazine.nl

Opdracht 3 Een schema maken om de tekst goed te begrijpen

1. De informatie in de tekst kun je grofweg in tweeën splitsen. Het eerste deel gaat vooral over de effecten van muziek op ons brein en lichaam (regel 1-34). Waar gaat het andere deel van de tekst vooral over (de rest van de tekst)?

2. Het schema hieronder gaat over de effecten van muziek op ons brein en lichaam. Kijk wat neuropsycholoog Erik Scherder hierover zegt en vul schema 1 aan:

Schema 1

Effecten van muziek op brein en lichaam volgens expert Erik Scherder	
Muziek maken	→ <i>Flexibeler brein door bredere hersenbalk als gevolg van muziek maken</i>
Muziek horen	→ <i>Hartslag lager</i>
	→ _____
	→ _____
	→ _____
	→ <i>Minder productie van stresshormonen</i>
	→ _____
Uitzondering	→ _____
	→ _____
Concluderende opmerking	→ _____

3. Het volgende schema gaat over de effecten van muziek op cognitieve prestaties (leerprestaties). In de tekst worden verschillende theorieën daarover besproken en verschillende experts komen aan het woord. Vul schema 2 aan:

Schema 2

Theorieën/ experts	Effecten van muziek op cognitieve prestaties
Ouders	→ <i>Positief / Negatief* effect</i> Kanttekening: <i>Ouders baseren dit</i> _____ _____
Mood arousal theory	→ <i>Positief / Negatief* effect</i> Verklaring: <i>Je lichaam</i> _____ _____ <i>Je gemoedstoestand wordt daardoor</i> _____ <i>en daardoor</i> _____ Kanttekening: _____ _____
Randi Martin (psycholoog)	→ <i>Positief / Negatief* effect</i> Verklaring: _____ _____
Annette de Groot (hoogleraar experimentele taalpsychologie)	→ <i>Positief / Negatief* effect bij liedjes in bekende taal</i> Kanttekening: <i>Op korte termijn</i> _____ _____ <i>Bij leren gaat het om</i> _____ <i>dus luisteren naar muziek tijdens het leren</i> _____ _____

Artur Jaschke (klinisch neuropsycholoog)	→ <i>Positief / Negatief* effect als je leert met</i> _____ <i>of</i> _____ Verklaring: _____ _____ Kanttekening 1: _____ _____ Kanttekening 2: <i>Het is niet zeker dat het voor iedereen zo werkt.</i>
Frances Rauscher (psycholoog)	→ _____ _____ Kanttekening: _____ _____
Conclusie	→ _____ _____ _____ Verklaring: <i>Muziek is</i> _____ _____

* Doorhalen wat niet van toepassing is.

4. Kijk naar je twee ingevulde schema's. Welk groot verschil is er tussen de uitkomsten van onderzoeken naar het effect van muziek op het brein en lichaam aan de ene kant en naar het effect van muziek op cognitieve prestaties aan de andere kant?

Opdracht 4 Stellingen over effecten van muziek

Lees de stellingen en bespreek met elkaar: wat klopt en wat niet? En waarom (niet)? Gebruik de informatie uit schema 1 en 2. Bij stelling 4 en 5 gaat het om jullie eigen ervaring.

Stelling	Klopt het?
1. Muziek maken of beluisteren heeft positieve effecten op het brein en lichaam.	
2. Als je naar muziek wilt luisteren tijdens het leren, kun je het beste naar <i>minimal music</i> luisteren.	
3. Muziek is heel persoonlijk en daarom kun je niet zeggen of luisteren naar muziek helpt om goed te leren.	
4. Ik kan goed leren als ik met oortjes in/een koptelefoon op naar muziek luister.	
5. Het maakt voor mij niets uit naar welke muziek ik luister als ik zit te leren.	

Opdracht 5 Verder lezen in het fictieboek

Lees verder in je fictieboek.

Doel

- ▶ Je weet wat de betekenis is van woorden uit de tekst *Muziek is goed voor ons brein. Dus boeken open, koptelefoon op, muziekje aan en blokken maar?* uit les 2 en oefent daarmee.

Begintaak

In les 2 hebben jullie de tekst *Muziek is goed voor ons brein. Dus boeken open, koptelefoon op, muziekje aan en blokken maar?* gelezen. Onderstaande tien woorden komen uit die tekst. Geef per woord in het schema hieronder aan hoe goed je het woord kent.

Woorden schatten

Hoe goed ken je de woorden hieronder? Denk erover na en zet een vinkje in de passende kolom.	Dit woord zegt me niks; ik heb het nog nooit gezien of gehoord.	Ik ben dit woord wel eens tegengekomen, maar weet niet wat het betekent.	Ik weet ongeveer wat dit woord betekent, maar kan nog wel wat uitleg gebruiken.	Ik ken dit woord en kan de betekenis uitleggen aan anderen of een voorbeeld geven.
	??	? 😞	😊 😊	😊 👍
over de hele linie				
het immuunsysteem				
eenduidig				
cognitief				
de consensus				
de gemoedstoestand				
belemmeren				
de bevinding				
concluderen				
passief				

Opdracht 1 Betekenissen van woorden

Bekijk de gearceerde woorden in de tekst op het bord en bespreek samen wat deze woorden betekenen. Schrijf de betekenis achter het woord in het schema op.

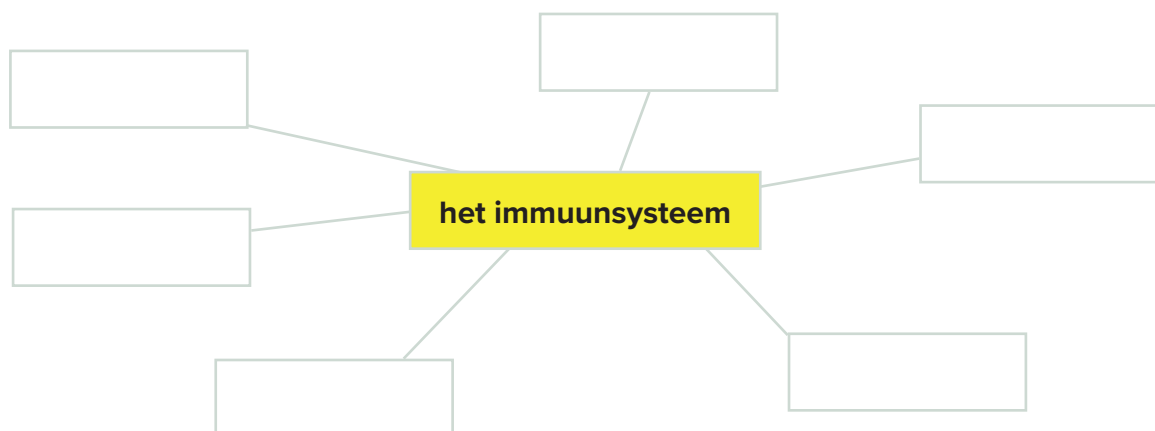
Het woord	De betekenis
over de hele linie	
het immuunsysteem	
eenduidig	
cognitief	
de consensus	
de gemoedstoestand	
belemmeren	
de bevinding	
concluderen	
passief	

Opdracht 2 Grafische modellen bij de doelwoorden

Hieronder zie je een paar grafische modellen. Met die grafische modellen kun je de relatie tussen doelwoorden en andere woorden goed zien. Zo kun je de woorden beter leren en onthouden. Vul onderstaande modellen samen in.

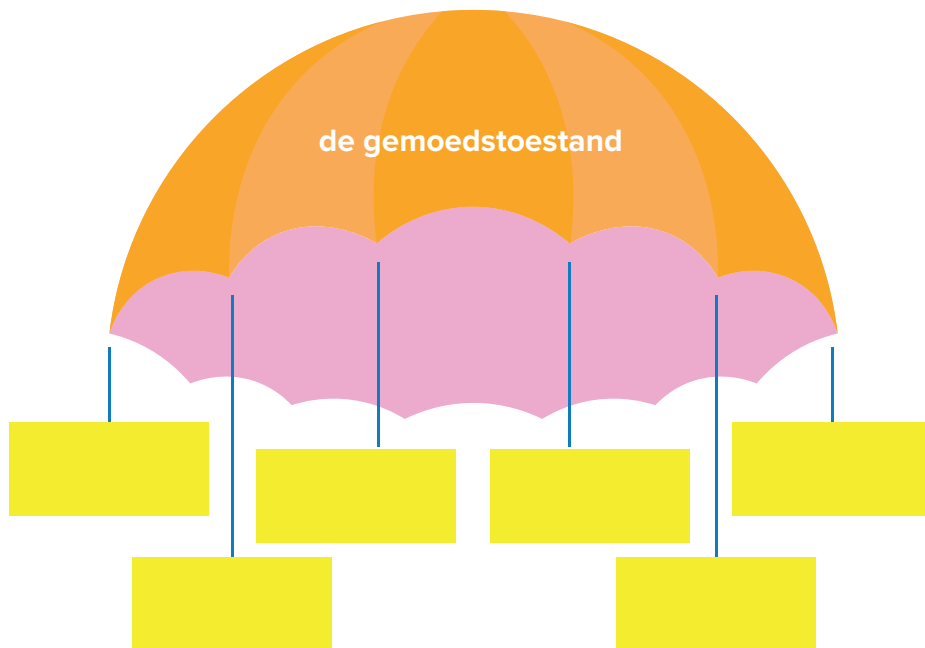
Het woordenweb

Waar denk je aan bij dit woord? Schrijf dat op in de kaders eromheen.

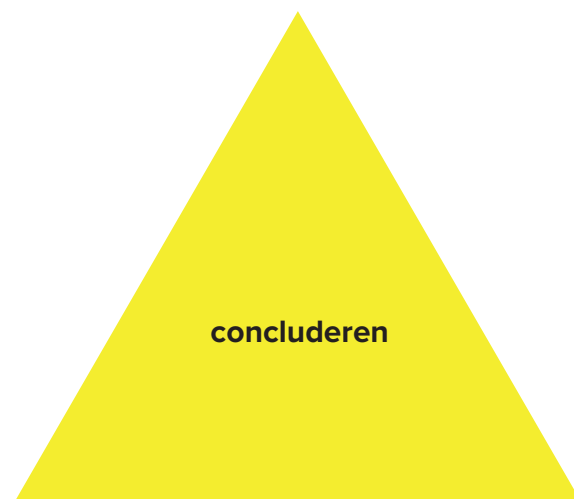
De woordenparachute

Op de parachute staat **de gemoedstoestand**. Bedenk woorden die onder deze categorie vallen en schrijf ze in de vakjes. Bij de woorden moet je steeds kunnen zeggen: ... (woord dat onder de parachute staat) is een soort ... (woord dat in de parachute staat).

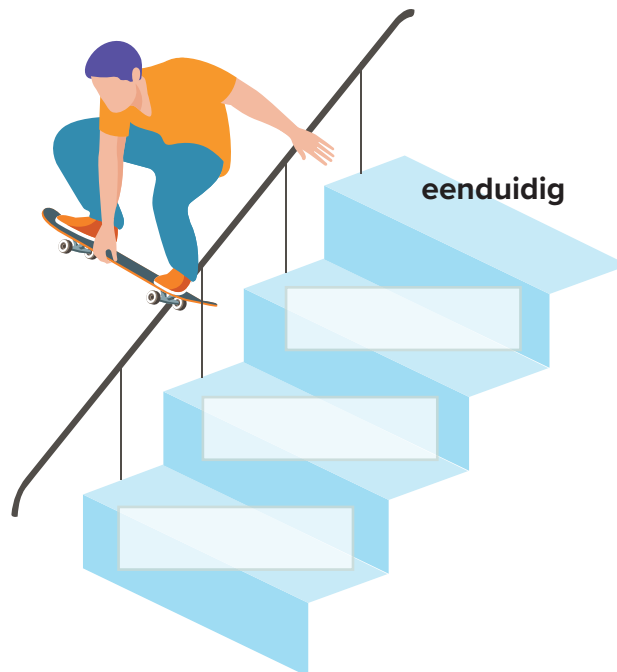
De woordendriehoek

In het midden van de driehoek staat een woord. Leg het woord uit met behulp van drie woorden of zinnen en schrijf die bij de punten van de driehoek. Doe dat voor **concluderen**.

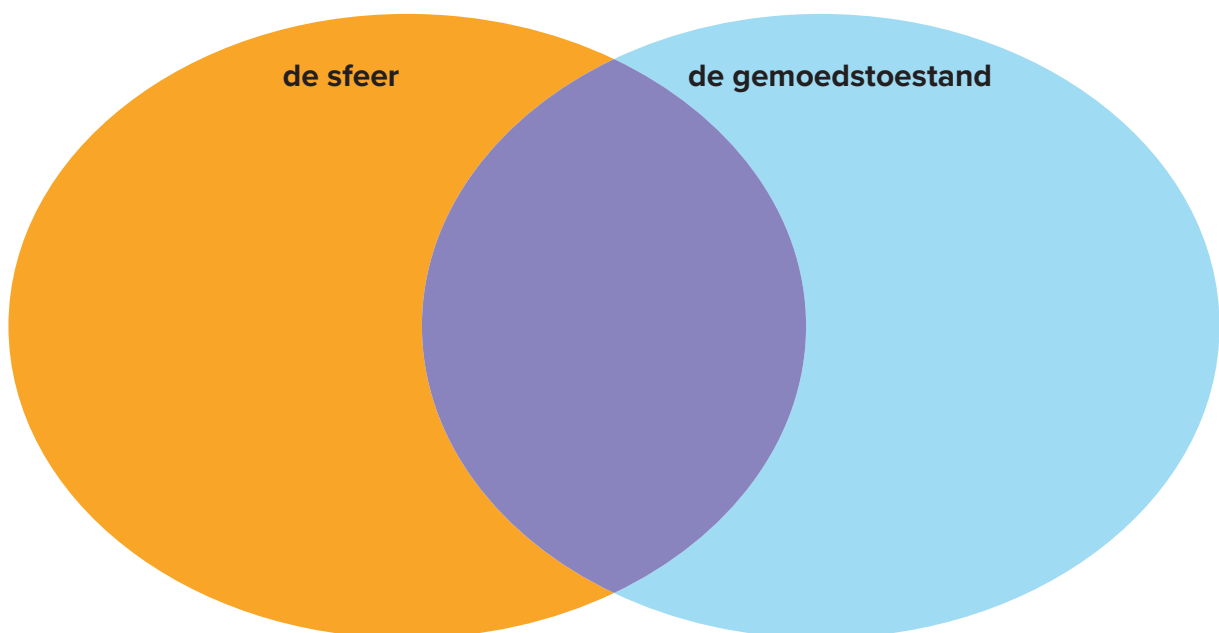
De woordentrap

Bovenaan de trap staat het woord **eenduidig**. Welke woorden passen op de derde en op de tweede trede? En welk woord past helemaal onderaan? Schrijf de woorden op de treden.

Het venndiagram

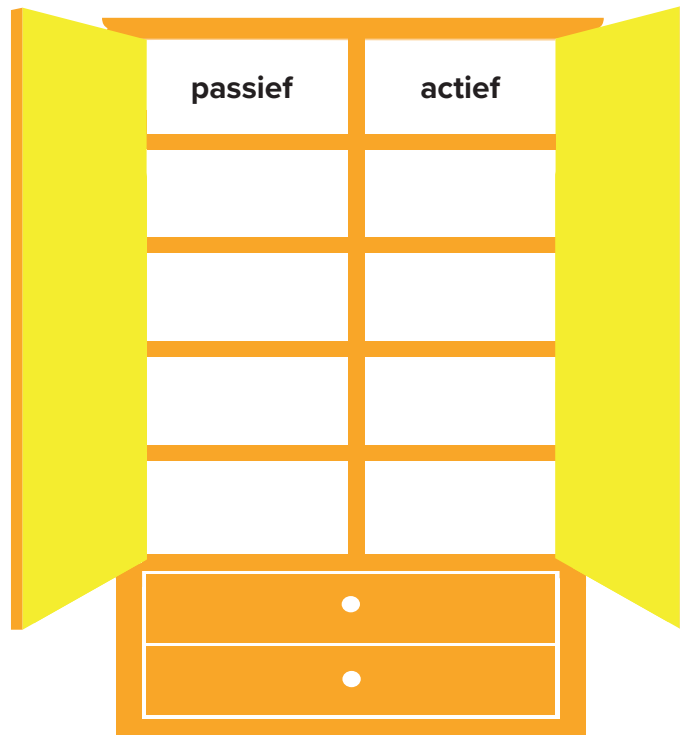
In het venndiagram staan twee woorden. Zet in de linkercirkel (oranje) de woorden die alleen horen bij **de sfeer**. In de rechtercirkel (blauw) schrijf je de woorden die alleen horen bij **de gemoedstoestand**. In het overlappende deel (paars) zet je de woorden die bij allebei horen.

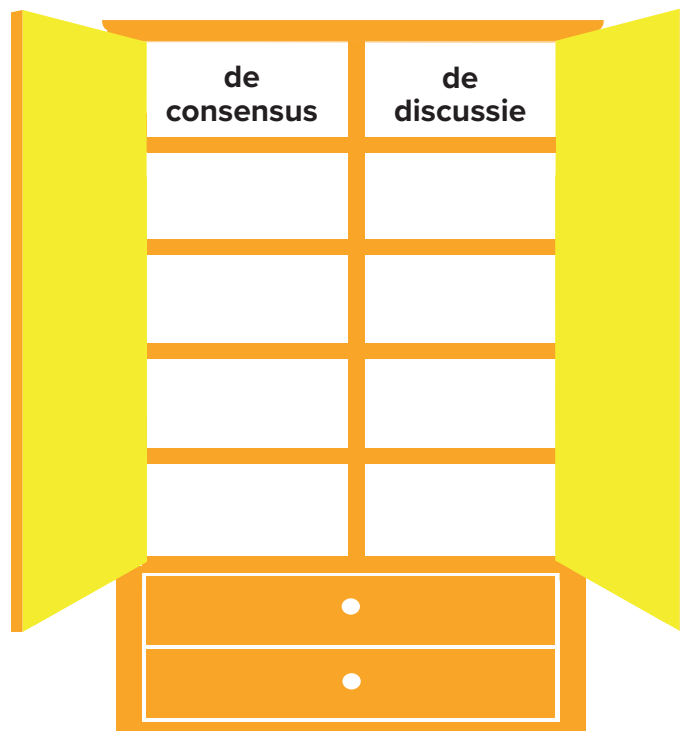
De woordenkast

In een woordenkast zet je twee woorden die het tegenovergestelde betekenen. Het zijn **antoniemen**.

In de woordenkast hieronder gaat het om de woorden **passief** en **actief**. In de laden onder het woord *passief* zet je woorden die daarmee te maken hebben. In de laden onder het woord *actief* zet je woorden die bij dat woord horen.

Maak eenzelfde woordenkast met de woorden **de consensus** en **de discussie**.

De synoniemenspiegel

In de synoniemenspiegel zie je woorden die hetzelfde betekenen. Het zijn **synoniemen**.

Zet de synoniemen in de spiegel onder het woord. Welke woorden betekenen ongeveer hetzelfde als **belemmeren**?

Doe hetzelfde bij **de bevinding**.

belemmeren

de bevinding

Opdracht 3 Een woordvierkant maken

Hieronder zie je een voorbeeld van een woordvierkant. Bekijk het voorbeeld goed.

woord het fenomeen	uitspraak fee - noo - meen	afgeleide woorden fenomenaal (bijvoegelijk naamwoord/bijwoord)
	woordsoort zelfstandig naamwoord	
definitie het bijzondere, opvallende verschijnsel, iets buitengewoons	uitleg of voorbeelden • een heel bijzonder iets of iemand • Beyoncé is een <u>fenomeen</u> in de popmuziek • de graancirkels die soms in de graanvelden te zien zijn, zijn een bijzonder <u>fenomeen</u>	plaatje/tekening
onthoudhulp herkomst: Grieks → Phainomenon = dat wat verschijnt		
contextzin uit de tekst Als eerste man die een stap op de maan zette, is Neil Armstrong een fenomeen .		
eigen contextzin Voor mij is zwemster Sharon van Rouwendaal een fenomeen omdat zij Olympisch kampioen 10 km open water is en meer dan twee uur achter elkaar in zee kan zwemmen.		

Maak nu zelf een woordvierkant bij het woord **de consensus**.

woord de consensus	uitspraak	afgeleide woorden
	woordsoort	
definitie	uitleg of voorbeelden	plaatje/tekening
onthoudhulp		
contextzin uit de tekst Er is geen one size fits all, is de laatste jaren de consensus in de wetenschap.		
eigen contextzin		

Opdracht 4 Woordzoeker

Los de woordzoeker op. Zoek de woorden die naast de woordzoeker staan in het woordvierkant en arceer ze. Elk woord staat erin. Het woord staat horizontaal (van links naar rechts of van rechts naar links), verticaal (van boven naar beneden of van beneden naar boven) of diagonaal (schuin van boven naar beneden of van beneden naar boven).

De letters die overblijven vormen samen een zin. Schrijf die zin in de hokjes onder de woordzoeker.

L	M	U	Z	I	T	E	K	H	E	E	G	N	I	M	I	T	I	F
F	A	T	K	R	R	A	C	H	T	S	U	C	I	S	U	M	E	I
G	E	N	A	O	V	E	R	E	E	N	S	T	E	M	M	I	N	G
E	F	Z	G	N	I	M	R	E	H	C	S	E	B	U	S	N	O	F
C	O	N	S	E	N	S	U	S	E	C	T	E	U	S	E	N	V	S
M	O	P	E	U	T	O	F	N	S	D	B	N	A	R	R	C	E	E
E	I	N	E	R	N	E	G	E	E	E	S	P	E	N	O	I	R	M
K	A	N	O	O	E	O	R	U	I	Y	R	D	N	G	T	B	D	T
S	B	N	H	W	E	M	N	M	S	T	N	E	N	O	M	B	E	I
L	E	E	N	E	T	T	M	T	I	J	O	C	I	M	I	P	R	H
O	V	R	E	T	J	C	E	E	W	N	T	E	T	M	E	E	E	M
N	I	E	R	E	N	E	E	R	L	I	G	M	J	O	U	I	L	U
D	N	D	E	N	M	M	E	F	E	E	K	E	E	B	B	N	E	S
E	D	U	T	S	E	V	T	F	F	E	B	K	H	L	U	R	L	I
R	I	L	S	C	T	E	L	L	I	E	D	J	E	E	O	S	I	C
Z	N	C	I	H	G	N	I	T	T	A	V	P	O	L	U	D	N	E
O	G	N	U	A	E	R	E	E	E	N	D	U	I	D	I	G	I	R
E	E	O	L	P	N	P	E	R	S	O	O	N	L	I	J	K	N	E
K	N	C	D	N	A	T	S	E	O	T	S	D	E	O	M	E	G	N

belemmeren
bescherming
bevindingen
brein
cognitief
concluderen
consensus
deuntje
eenduidig
effect
emoties
gemoedstoestand
genre
immuunsysteem
langetermijngeheugen
liedje
luisteren
melodie
mozart
musiceren
musicus
neurowetenschap
nummer
onderzoek
ontwikkeling
opvatting
overdehelelinie
overeenstemming
passief
persoonlijk
ritme
subjectief
timbre
timing
verwonderen

Oplossing:

Opdracht 5 Verder lezen in het fictieboek

Lees verder in je fictieboek.

Doelen

- ▶ Je weet hoe je het schrijven van een lied aanpakt.
- ▶ Je kunt een refrein en een couplet voor je eigen lied schrijven.

Begintaak

Beschrijf je favoriete liedje in drie zinnen. Wat maakt het speciaal voor jou?

Opdracht 1 Voorbereiden: wat ga je schrijven?

Iedereen heeft weleens een zelfverzonnen melodietje in z'n hoofd. Je fluit iets terwijl je aan het fietsen bent, je zingt onder de douche... Dan ben je eigenlijk al muziek aan het componeren. En weet je wat zo grappig is? Wat jij verzint, kan zomaar een wereldhit worden! Wist je bijvoorbeeld dat Billie Eilish haar eerste melodietje en liedje bedacht toen ze 7 jaar oud was? En op haar dertiende bracht ze haar eerste hit *Ocean Eyes* uit.

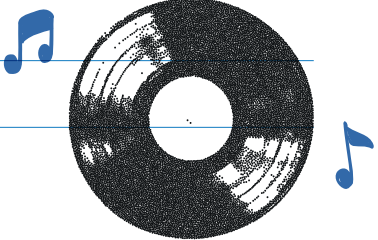
In deze les leer je wat er nodig is om zo'n klein melodietje in je hoofd uit te laten groeien tot een song.

Laten we beginnen bij het begin: de bouwstenen van een lied. Bijna alle popliedjes zijn opgebouwd uit de volgende bouwstenen:

De bouwstenen van een lied

Beat	Dit noemen we ook wel 'de hartslag van het liedje'.
Bas	Samen met de beat is de bas de basis van het lied. Je kunt het vergelijken met de fundering van een huis. Het is een basis waarop je verder kunt bouwen.
Melodie	De melodie is een muzieklijntje dat blijft hangen. Het is vaak wat het eerste in je hoofd ontstaat.
Akkoord	De melodie alleen is wat kaal. We bouwen er daarom een mooi akkoord omheen. Een akkoord bestaat uit drie of meer tonen, die samen heel mooi klinken.
Bridge	Veel popliedjes hebben een stukje dat opeens heel anders klinkt. Bijvoorbeeld doordat de instrumenten harder of zachter spelen, de melodie verandert of doordat er opeens een stukje rap komt. Dat noemen we een bridge. Het zorgt voor een verrassingseffect.
Tekst/rap	Veel popliedjes hebben tekst om het verhaal te kunnen vertellen. Dit kan gezongen tekst zijn, maar natuurlijk ook rap!
Vorm	Hoe het lied opbouwt, welk stukje eerst komt, welke stukjes herhaald worden... al deze dingen worden uitgedacht en opgeschreven in het vormschema van het lied.

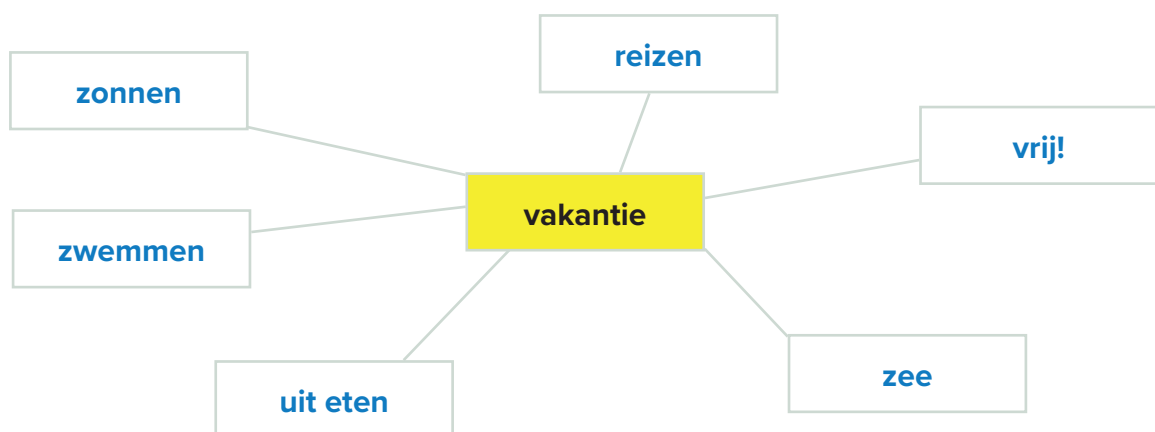
Werk in drietallen. Denk na over een melodie of een beat van een liedje dat jullie erg aanspreekt. Hoe heet het lied? Hoe klinkt het? Kunnen jullie dit gebruiken of kiezen jullie een eigen melodie? Schrijf steekwoorden voor jezelf op.

Opdracht 2 Instructie: hoe begin je?

1. **Brainstorm.** Laat de melodie of beat in je hoofd rondzingen. Luister eens naar de gedachten die in je opkomen. Schrijf álles op wat er in je opkomt! Of je nou denkt aan het hondje van de burens of je grote liefde. Kijk na 5 minuten naar wat je op papier hebt staan. Welke gedachte valt je het meest op? Waar krijg je meteen een beeld of idee bij? Bespreek jullie ideeën met elkaar. Kies daarna een onderwerp uit voor jullie liedtekst of rap!

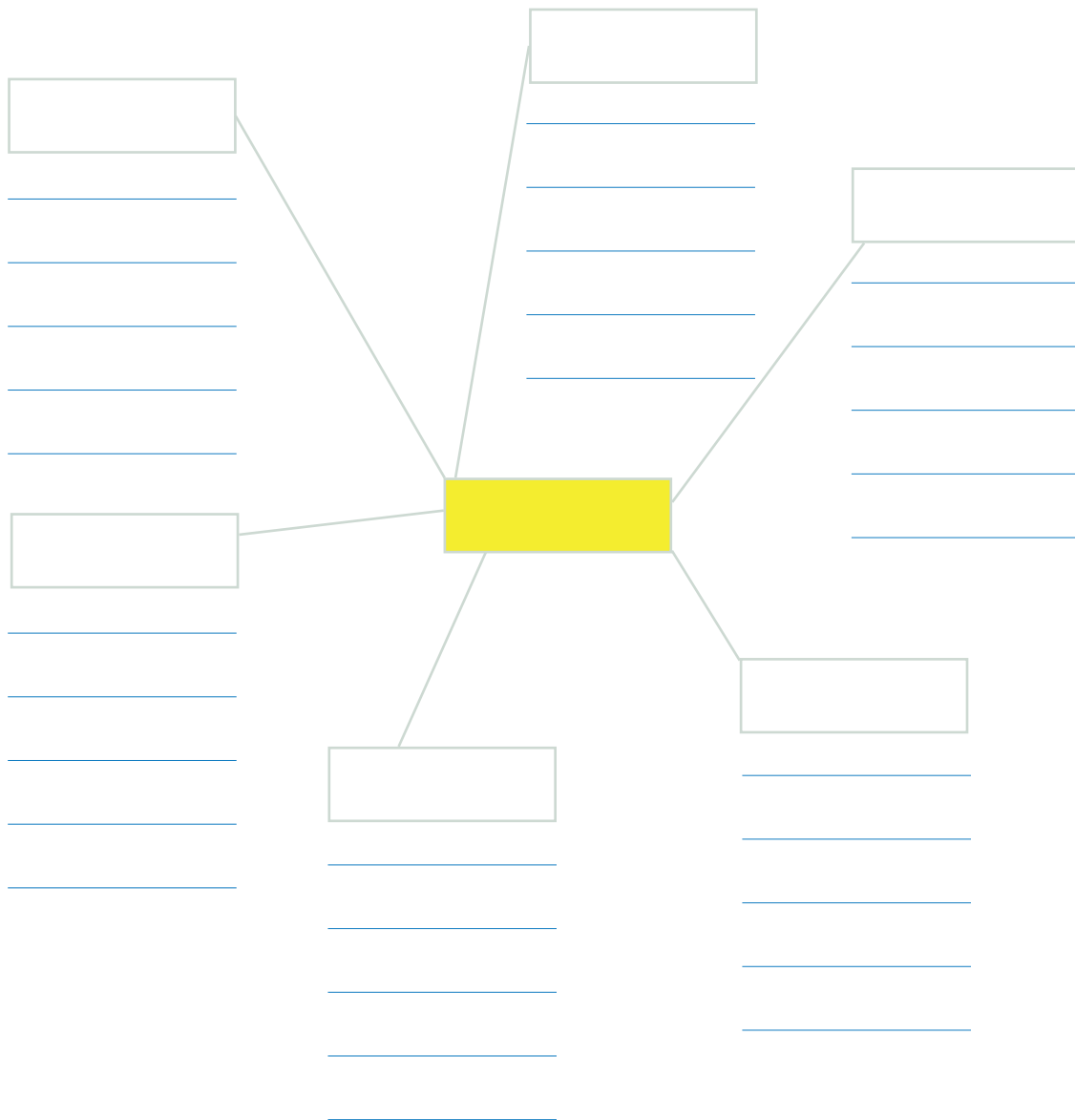
2. **Rijmen.** Maak samen een woordenweb. Schrijf weer álle woorden op die bij jullie opkomen bij jullie onderwerp. Niets is te gek en alles is goed. De gekste ideeën leiden soms tot de meest geweldige liedjes. Als jullie hebben gekozen voor het onderwerp “vakantie”, kan een woordenweb er zo uitzien:

3. Zet daarna bij de woorden in je web **rijmwoorden**. Ze hoeven niets te maken te hebben met het woord of het thema!
Denk maar 'out of the box'. Bijvoorbeeld zo:

zonnen

ballonnen
bonnen
waterbronnen
overwonnen
begonnen

4. Kijk dan of je met die woorden **rijmende zinnen** kunt maken. Bijvoorbeeld:

De zomervakantie is pas net begonnen
en ik lig al in mijn tuin te zonnen

Het begin van jullie tekst is er!

Opdracht 3 Schrijven: je lied schrijven

1. **Uitwerken.** De rijmende zinnen zijn het begin van jullie tekst. Kunnen jullie rijmende zinnen samenvoegen tot een stukje van vier zinnen? Dit kan al een *couplet* of een *refrein* zijn.

Het refrein komt een paar keer terug in het lied. Kies hiervoor dus een stukje tekst dat de kern is van je lied.

Dit kan bijvoorbeeld een refrein zijn:

Vakantie is te gek, vakantie is fijn

Het zou elke dag vakantie moeten zijn

Gaan we zwemmen, zonnen of lekker uit eten

In de vakantie mag je alles zelluf weten!

Bedenk het refrein van jullie lied:

-
- This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

- Let op:** in de volgende schrijfles maken jullie je lied af, bekijk je elkaars liedjes en schrijf je de definitieve versie van je lied.

Lees verder in je fictieboek.

Doelen

- ▶ Je bedenkt zinnen met vier woorden uit dit thema (begintaak).
- ▶ Je maakt een enquête over muziekvoorkeuren.
- ▶ Je bedenkt welke antwoorden bij vragen passen in een bingospel.
- ▶ Je formuleert een 'boodschap om te onthouden' (*take home message*).

Begintaak

Je hebt in dit thema teksten gelezen over het thema *Muziek*. Maak met elk van de vier volgende woorden een goedlopende zin die past bij het thema:

de gemoedstoestand – cognitief – meester zijn – virtuoos

Opdracht 1 Enquête over Muziekvoorkeuren

Dit thema ging over Muziek. Hoe denk jij over muziek? Welk effect heeft muziek op jou? Wat zijn jouw muziekvoorkeuren? Hierover maak je een enquête.

Beantwoord de volgende vragen. Wissel daarna je antwoorden uit.

1. Hoe belangrijk is muziek voor jou in je dagelijks leven?

- ☐ Heel belangrijk
- ☐ Belangrijk
- ☐ Neutraal
- ☐ Niet zo belangrijk
- ☐ Helemaal niet belangrijk

2. Speel je zelf een muziekinstrument?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, namelijk: _____

3. Hoe vaak luister je naar muziek?

- ☐ Dagelijks
- ☐ Een paar keer per week
- ☐ Een paar keer per maand
- ☐ Zelden

4. Wie is je favoriete artiest of band?

5. Wat is je favoriete nummer op dit moment?

6. Waar luister je meestal naar muziek?

- ☐ Thuis
- ☐ Op school
- ☐ Onderweg
- ☐ Tijdens het sporten
- ☐ Anders, namelijk: _____

7. Wat is je favoriete muziekgenre?

- ☐ Pop
- ☐ Rock
- ☐ Hip-hop/Rap
- ☐ Elektronisch
- ☐ Klassiek
- ☐ Jazz
- ☐ Anders, namelijk: _____

8. Heb je een favoriet muziekgenre voor verschillende activiteiten (bijvoorbeeld sporten, studeren, ontspannen)?
Zo ja, welk?

- ☐ Sporten: _____
- ☐ Studeren: _____
- ☐ Ontspannen: _____

9. Luister je naar muziek terwijl je huiswerk maakt?

- ☐ Ja, altijd
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee, nooit

10. Luister je naar muziek om je te concentreren?

- ☐ Ja, altijd
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee, nooit

11. Luister je naar muziek om je stemming te verbeteren?

- ☐ Ja, vaak
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee, nooit

12. Ga je wel eens naar concerten of muziekfestivals?

- ☐ Ja, vaak
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee, nooit

13. Luister je ook naar muziek in andere talen dan je moedertaal?

- ☐ Ja, vaak
- ☐ Ja, soms
- ☐ Nee, nooit

14. Heb je een favoriet muziekgenre dat je ouders niet leuk vinden?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, namelijk: _____

15. Welke muziekstijl vind je het minst leuk?

- ☐ Pop
- ☐ Rock
- ☐ Hip-hop/Rap
- ☐ Elektronisch
- ☐ Klassiek
- ☐ Jazz
- ☐ Anders, namelijk: _____

16. Luister je liever naar muziek met teksten of instrumentale muziek?

- ☐ Met teksten
- ☐ Instrumentaal
- ☐ Beide

17. Welke invloed heeft muziek op je emoties?

- ☐ Het maakt me blij
- ☐ Het helpt me te ontspannen
- ☐ Het geeft me energie
- ☐ Het helpt me te concentreren
- ☐ Anders, namelijk: _____

18. Welke invloed heeft muziek op je creativiteit?

- ☐ Grote invloed
- ☐ Enige invloed
- ☐ Weinig invloed
- ☐ Geen invloed

19. Welke muziekstreamingdienst gebruik je het meest?

- ☐ Spotify
- ☐ Apple Music
- ☐ YouTube
- ☐ Deezer
- ☐ Anders, namelijk: _____

20. Hoe ontdek je nieuwe muziek?

- ☐ Via vrienden
- ☐ Via sociale media
- ☐ Via muziekstreamingdiensten
- ☐ Via radio
- ☐ Anders, namelijk: _____

21. Welke invloed heeft sociale media op je muziekvoorkeuren?

- ☐ Grote invloed
- ☐ Enige invloed
- ☐ Weinig invloed
- ☐ Geen invloed

22. Wat is je favoriete muziekdecennium?

- ☐ 1960 - 1970
- ☐ 1970 - 1980
- ☐ 1980 - 1990
- ☐ 1990 - 2000
- ☐ 2000 - 2010
- ☐ 2010 - 2020
- ☐ 2020 - heden

Opdracht 2 Breng de voorkeuren van de klas in beeld

Je hebt net een enquête gemaakt over muziekvoorkeuren. Je gaat nu de voorkeuren van de klas in beeld brengen. Dat doe je door de antwoorden van de klas op drie vragen in staafdiagrammen te verwerken. Lees eerst de uitleg in het kader.

Wat is een staafdiagram?

Een staafdiagram is een grafiek die wordt gebruikt om gegevens visueel weer te geven. Het helpt je om snel en gemakkelijk te zien hoe verschillende dingen met elkaar vergeleken kunnen worden. Elk staafje in het diagram vertegenwoordigt een categorie of groep, de hoogte van het staafje laat zien hoeveel er van die groep is.

Waarvoor gebruik je een staafdiagram?

Vergelijken: Het maakt het eenvoudig om verschillende groepen of categorieën met elkaar te vergelijken.

Visualiseren: Het helpt om gegevens op een duidelijke en overzichtelijke manier te presenteren.

Analyseren: Je kunt snel trends en patronen in de gegevens herkennen.

Hoe maak je een staafdiagram?

1. **Kies je gegevens:** Bepaal welke gegevens je wilt weergeven. Bijvoorbeeld het aantal leerlingen dat altijd / soms / nooit naar muziek luistert tijdens huiswerk maken.
2. **Teken de assen:** Teken een horizontale as (x-as) en een verticale as (y-as). De x-as vertegenwoordigt de categorieën (bijvoorbeeld verschillende muziekstijlen), en de y-as vertegenwoordigt de hoeveelheden (bijvoorbeeld aantal leerlingen).
3. **Label de assen:** Schrijf de namen van de categorieën onder de x-as en de hoeveelheden langs de y-as.
4. **Teken de staven:** Voor elke categorie teken je een staafje. De hoogte van het staafje komt overeen met de hoeveelheid van die categorie.
5. **Geef het diagram een titel:** Schrijf een titel boven je diagram zodat iedereen weet waar het over gaat.

Staafdiagrammen zijn een goede manier om gegevens duidelijk en overzichtelijk te presenteren!

Maak hiernaast een staafdiagram bij een vraag uit de enquête. Luister naar je docent.

Titel: _____

Opdracht 3 Bingo!

Je krijgt van je docent een bingokaart. Daarop staan antwoorden op vragen die met dit thema te maken hebben. Jullie docent, of iemand van je groepje, stelt een vraag. Staat het antwoord op die vraag op jouw kaart? Leg er dan een muntje op. Heb je een rij vol, of is je kaart vol? Dan roep je: Bingo!

Opdracht 4 Take home message

Een *take home message* is een 'boodschap om te onthouden'. Wat is je het meest bijgebleven van het thema? Wat zou je bijvoorbeeld aan iemand anders willen vertellen over dit thema? Maak daarvan een boodschap om van te houden en om te onthouden.

Opdracht 5 Verder lezen in je fictieboek

Lees verder in je fictieboek.

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 20 horizontal blue lines spaced evenly across the page, typical of notebook paper. The lines are thin and light blue, set against a plain white background. There is no handwriting or other markings on the page.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Colofon

Auteurs

Astrid Kraal, Colette Mathijssen, Dineke de Groot, Marianne Molendijk,
Mariëlle van der Maarel en anderen

Redactie

Dineke de Groot, Colette Mathijssen

Met dank aan

De projectscholen die de ontwikkelkosten van Sterk Nederlands hebben meegefinancierd, en aan de docenten van deze scholen voor hun waardevolle suggesties, aanvullingen en bereidwilligheid om de lessen uit te proberen in de praktijk. In het bijzonder noemen we Hervormd Lyceum West, Amsterdam, waar het project startte, daarnaast OSG Hugo de Groot, Rotterdam; ASG Helen Parkhurst, Almere; Het Goese Lyceum, Goes; Portus Juliana, Rotterdam; Vakcollege Rijnmond, Katwijk en het Montessori College, Arnhem.

Vormgeving

Lara Roelofsma, Rens Putman

Beeld

Shutterstock, Lara Roelofsma

Druk

Printforce

Eerste druk, 2025

ISBN

978-90-836185-0-0

© 2025 CED-Groep, Rotterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever